

Wprowadzenie

Postępowanie cywilne przez wiele setek lat przeszło proces ewolucji od początkowych form ochrony naruszonych praw podmiotowych, poprzez samopomoc, aż do obecnych form zapewnienia ochrony prawnej¹. Dojrzałą formą usystematyzowania form ochrony prawnej stał się Statut Kazimierza Wielkiego („*Processus iuris*”) opracowany w 1506 r. przez *Jana Łaskiego*. Proces cywilny był z biegiem lat poddawany wielokrotnym zmianom².

Na terenach zajętych przez zaborców obowiązywały uregulowania państw zaborczych³. Natomiast po zakończeniu okresu zaborów podjęto prace legislacyjne nad ujednoczeniem prawa procesowego cywilnego. Autorami projektu Kodeksu postępowania cywilnego byli: *X. Fierich*, *S. Gołqb* i *J.J. Litauer*. Starania tych uczonych zostały uwieńczone przyjęciem rozporządzenia Prezydenta RP z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁴.

Uchwalona 17.11.1964 r. ustawa – Kodeks postępowania cywilnego⁵ obowiązuje od 55 lat. Po tak wielu latach od wejścia w życie wymagała zmian. Co najmniej od dwudziestu lat w nauce prawa cywilnego procesowego można było zaobserwować konfrontację dwóch grup poglądów na temat sposobu zmian polskiego systemu prawa cywilnego procesowego. Koncepcje konieczności uchwalenia nowego kodeksu ścierały się z poglądami o pilnej potrzebie nowelizacji tej ustawy. Efektem prac nad nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego, które rozpoczęte zostały w 2017 r.⁶ jest uchwalona 4.7.2019 r. ustawa o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁷. Ustawodawca przedmiotową nowelizacją dokonał znaczącej przebudowy polskiego prawa procesowego cywilnego. Kodeks postępowania cywilnego został przy tym zmieniony w zakresie 234 jednostek redakcyjnych, co stanowi blisko 20% ogólnej liczby 1217 artykułów, a oprócz tego ponadto dokonano zmiany szeregu innych jeszcze ustaw⁸.

¹ Por. na temat ewolucji prawa cywilnego procesowego *S. Cieślak*, Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2013, s. 77–86. Por. także *P. Gil*, Główne przeobrażenia prawa procesowego cywilnego w Polsce po zmianach społeczno-ustrojowych 1989 roku, [w:] *H. Duszcza-Jakimko, E. Kozerska* (red.), 25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III Rzeczypospolitej, Warszawa 2015, s. 249–263.

² Por. *J. Rafacz*, Dawny proces polski, Warszawa 1925, s. 6 i n.

³ Por. *S. Cieślak*, Powiązania, s. 77–78.

⁴ Por. *W. Berutowicz*, Postępowanie cywilne, Warszawa 1984, s. 78.

⁵ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.).

⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Druk sejmowy Nr 3137, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?Nr=3137>.

⁷ Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

⁸ Ustawą zmienia również: ustawę z 24.6.1994 r. o własności lokali, ustawę z 27.7.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, ustawę z 10.7.2015 r.

Autorzy niniejszego opracowania podjęli się przedstawienia szeroko rozumianych zagadnień dowodzenia w postępowaniu cywilnym z uwzględnieniem przedmiotowej nowelizacji KPC dokonanej na mocy ustawy z 4.7.2019 r. W polskim prawie brak jest wyodrębnienia jako odrębnej dyscypliny Prawa dowodowego czy Postępowania dowodowego, obejmującego wszelkie procedury, a więc cywilną, karną i administracyjną⁹. Na uczelniach coraz częściej wprowadzane jest do programów nauczania prawo dowodowe. Postępowanie dowodowe jest jednym z trudniejszych etapów postępowania cywilnego, wymagającego zaangażowania nie tylko stron w procesie, czy uczestników w postępowaniu nieprocesowym, ale przede wszystkim organu prowadzącego postępowanie.

W przedstawionym Czytelnikom opracowaniu autorzy (nauczyciele akademicy oraz radcowie prawni z ponad dwudziestoletnią praktyką) poza rozważaniami teoretycznymi dotyczącymi nowych rozwiązań prawnych w zakresie postępowania dowodowego dokonali także analizy praktycznych aspektów wprowadzonych zmian. W wielu przypadkach nie dystansują się od ocen, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, wprowadzonych nowych rozwiązań prawnych. Należy mieć nadzieję, że takie ujęcie badanej materii przyczyni się do zainteresowania tematem nie tylko studentów studiów prawa, czy aplikantów poszczególnych zwodów prawniczych, ale także sędziów, prokuratorów, radców prawnych, adwokatów, a także przedsiębiorców występujących przed organami wymiaru sprawiedliwości.

Zasadniczo (stosownie do przepisu art. 17 ustawy z 4.7.2019 r.) wprowadzone zmiany do KPC wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Od powyższej zasady przewidziano odstępstwa i wprowadzono następujące terminy wejścia w życie nowelizowanych przepisów:

- 1) zaledwie 14-dniowe *vacatio legis* dla wejścia w życie art. 1 pkt 6, art. 7, 20, 22, 30, 34, 44, 46, 47, 52–59, 66, 85, 94, 118, 119, 121–123, 125, 151–153, 155, pkt 157 lit. c, art. 158, 166–168, 170–173, pkt 187 lit. b, pkt 211 lit. a, art. 223, 224, 226–228, 230–233, art. 4, 5 pkt 7 i 8 oraz art. 6);
- 2) 12-miesięczny okres *vacatio legis* dotyczy wdrożenia nowej formy pouczeń przewidzianych w treści przepisu art. 5 KPC (art. 1 pkt 2 noweli);
- 3) okres 6-miesięczny od dnia ogłoszenia przewidziano natomiast dla zmian dotyczących postępowania upominawczego i elektronicznego postępowania upominawczego (art. 1 pkt 198–202 noweli).

Autorzy

o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, ustawę z 22.2.2018 r. o kosztach komorniczych i ustawę z 22.3.2018 r. o komornikach sądowych oraz uchylono ustawę z 24.5.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych.

⁹ Wyodrębnienie prawa dowodowego jako do pewnego stopnia samodzielnej dyscypliny znane jest natomiast np. prawu amerykańskiemu (*Low of evidence*). Prawo federalne USA ujmuje to zagadnienie w jednym akcie prawnym – *Federal Rules of Evidence*. W USA jeden akt prawny, co do zasady, obejmuje zagadnienia dowodowe z obszaru prawa cywilnego i karnego.